בס"ד

בנאות דשא

פרשת ויצא תשפ"ג | שנה ג' | גליון קכג

דולה ומשקה מתורת רבוה"ק מפרשיסחא קאצק וגור זי"ע

במשנת רבינו ראש הישיבה שליט"א

אני את דכא - אבן דרך בעבודת ה'

כאשר קם יעקב אבינו ע"ה לאחר המראה הנשגב לו זכה, נאמר (כח, יז) 'וַיִּירָא וַיֹּאמַר מַה **נּוֹרָא הַמָּקוֹם הַזֶּה אֵין זֶה כִּי אִם בֵּית אלקים וְזֶה שַׁעַר הַשָּׁמָיִם**', וברש"י מביא דברי המדרש **וזה שער השמים - שבית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה.**

דרש זה מובא בעוד שתי מקומות. בשירת הים כתוב (בשלח טו, יז) 'תְּבִאֵמוֹ וְתִטָּעֵמוֹ בְּהַר נַחֲלָתְךָ מָכוֹן לְשִׁבְתְּךָ פָּעַלְתָּ ה' מִקְדָּשׁ ה' כּוֹנְנוּ יָדֶיךָ', ופירש רש"י 'מכון לשבתך - מקדש של מטה, מכוון כנגד כסא של מעלה אשר פעלת'. ופעם נוספת, בסוף פרשת משפטים כתוב (כג, כ) 'הִנֵּה אָנֹכִי שֹׁלֵחַ מַלְאָךְ לְפָנֶיךָ לִשְׁמָרְךָ בַּדָּרֶךְ וְלַהֲבִיאֲךָ אֶל הַמָּקוֹם אֲשֶׁר הֲכִנֹתִי, ופירש רש"י 'ומדרשו, אל המקום אשר הכינותי, כבר מקומי ניכר כנגדו, וזה אחד מן המקראות שאומרים שבית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה'.

לשונו הקדושה של רש"י, כידוע, מדויקת ומזוקקת עד לאחת, וכיון שכך יש לנו להתבונן בלשון רש"י בהביאו מדרש זה. בפרשתנו וכן בפרשת משפטים כתב רש"י **שבית המקדש של מעלה מכוון כנגד בית המקדש של מטה**, ואילו בפרשת בשלח שינה רש"י והפך הלשון, **מקדש של מטה מכוון כנגד כסא של מעלה.** שינוי זה אומר דרשני.

הנביא ישעיה אומר (נז, טו) 'כִּי כֹה אָמַר רָם וְנִשָּׂא שֹׁכֵן עַד וְקָדוֹשׁ שְׁמוֹ מָרוֹם וְקָדוֹשׁ אֶשְׁכּוֹן וְאֶת דַּכָּא וּשְׁפַל רוּחַ', ודרשו חכמינו ז"ל (סוטה ה.) 'ואת דכא ושפל רוח - אני את דכא', ובפירוש רש"י 'אני [הקב"ה] מרכין שכינתי אצלו, שהנדכאים והנרדפים, שפלי הרוח ובעלי לב נשבר, זוכים להשראת השכינה מיוחדת ולקרבת ה' מיוחדת, וכדברי הכתוב (תהלים לד, יט) 'קרוב ה' לנשברי לב'.

יעקב אבינו ע"ה בברחו לחרן מלפני עשו אחיו, ועשו שלח את אליפז בנו לרדוף אחריו להורגו, והלה לקח ממנו את כל אשר לו עד שהשאירו עני מרוד החשוב כמת, היה ללא ספק במצב של שברון לב. בהיות יעקב נרדף ונדכא זכה שהקב"ה הרכין שכינתו אצלו, עד כדי **שבעוד שלפי הסדר הרגיל השראת השכינה היא בשמים ממעל** ומשם נאצלת הקדושה ונשפעת למקדש של מטה, **הרי שאז עיקר השראת השכינה היתה למטה בארץ** אצל יעקב אבינו שבור-הלב ושפל הרוח, ואילו מקדש של מעלה היה מכוון למול אותו מקדש של מטה.

כך גם בפסוק בפרשת משפטים שנאמר על הזמן שלאחר הכשלון הנורא בחטא העגל, וכדברי רש"י שם 'הנה אנכי שולח מלאך - כאן נתבשרו שעתידין לחטוא'. בני ישראל, בעקבות הנפילה הגדולה מאיגרא רמה לבירא עמיקתא, התהלכו אז שבורים ורצוצים וכפי שמעיד הכתוב (תשא לג, ד) 'וישמע העם את הדבר הרע הזה ויתאבלו'. ולמרות שלא זכו לכפרה גמורה, ואין פורענות באה על ישראל שאין בה קצת מפרעון עוון העגל (רש"י תשא לב לד), עם כל זה בזכות שברון הלב ונמיכות הרוח זכו להשראת שכינה מיוחדת בבחינת 'אני את דכא'. לכן גם שם הדגיש רש"י שבית המקדש של מעלה היה מכוון כנגד בית מקדש של מטה, שאז היה מקום השראתה העיקרית של השכינה הקדושה למטה אצל בני ישראל.

לא כן בשירת הים, כאשר בני ישראל היו במעלה עליונה ונשגבה, ו'ראתה שפחה על הים מה שלא ראו נביאים' (רש"י בשלח טו, ב), שם הדגיש רש"י וכתב ש'מקדש של מטה, מכוון כנגד כסא של מעלה', שעיקר השראת השכינה בעליונים, והתחתונים מכוונים כנגדה ונאצלים ממנה. וללמד בא, שלצד כל ההשגות המרוממות והדרגות הנעלות להם זכו אז בני ישראל בקריעת ים סוף, מכל מקום **לא הגיע מעלתם לדרגה זו של שבורי הלב**, שעליהם נאמר 'אני את דכא' וזוכים להשראת השכינה בתחתונים.

ידיעה זו, בחשיבות שברון הלב ונמיכות הרוח, היא אבן יסוד בעבודת ה', ומוטל על כל אחד לשננה ולהחדירה בקרבו. לפי הרגשת האדם, המצב הראוי והמבוקש הוא בהיותו על גפי מרומי ההצלחה, אם ברוחניות, בהרגשת התעלות בעבודת הבורא, לימוד התורה בשקידה ודביקות בעבודה שבלב, ואם בגשמיות, בהצלחה במעשי ידיו, שגשוג בעמלו ותחושה של עמידה על הקרקע עם שתי רגלים יציבות. אבל מחשבה זו רחוקה מהאמת! דוקא זה שנדמה לו שדרכו מלאה נסיונות וקשיים והמכשולים נערמים בדרכו, ברוח וגשם, עד כדי תחושה עמוקה של **מי שאין לו מקום בעולם**, והוא מתהלך בשברון לב ובשפלות הרוח ממעמדו ומצבו, **הוא זה אשר בחר בו ה' לשכן שכינתו אצלו** וזוכה לקרבת ה' מאין כמוה. עליו ועל שכמותו נאמר 'אין זה כי אם בית אלקים וזה שער השמים'!

(מתוך ס"ג ויצא תשפ"ב מאמר ג)

והנה ה' ניצב עליו

האמרי אמת זי"ע שאל את **הפני מנחם זי"ע** בילדותו, מכיון שראה יעקב אבינו סולם שראשו מגיע השמימה, מדוע לא ניסה גם הוא לנצל את ההזדמנות לעלות לשמים. השיב הילד, הלא היה זה רק חלום - אולם אביו הגדול שאלהו שנית, מדוע בחלומו לא עלה השמימה. הפליא הילד להשיב, מה היה לו לעלות השמימה, הרי ה' היה ניצב עליו, **ואם הקב"ה עמו כאן, בארץ, מה לו לחפש בשמים.** וקילסו אביו הקדוש בגין מענה קולע זה.

(לקוטי יהודה מהדו"ח והפני מנחם ח"ג עמ' תג)

אמרות רבותינו

ידיעת חשיבות מעשיו

והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו (כח, יב), במדרש (ב"ר סח, יב) עולים ויורדים ביעקב וכו' אופזים קופזים בו וכו', לשון שמחה וריקוד, ואיתא **מהחידושי הרי"מ זי"ע** אם היה אדם מישראל יודע **עד היכן ולאיזה מקום מגיעין מעשיו**, וכדמוכח מהמדרש שבמעשיו מרבה שפע ושמחה בעולמות, לא היה מבטל שום דבר מהעבודה וממעשים הטובים. ולכאורה הוא דבר פלא, כי במדרש איתא כן רק על יעקב אבינו ע"ה, אך אפשר **שיעקב אבינו ע"ה נותן כח בכל איש יהודי לבוא למדרגה כזו.**

[**לב שמחה** תדש"ם עמ' לו. **ובשפת אמת** (תרל"ט ד"ה בפסוק והנה) כתב: 'סולם זה כולל כל שרשי נשמות בני אדם, וכו', וכתיב אח"כ ויירא כו', כי כך צריך להיות, ע"י השגת המדריגות שרואה האדם עד היכן כח נשמתו מגעת, ואשר **כל התחתונים והעליונים תלויין בו**, צריך ליפול עליו אימה ופחד ביותר'. **ובבית ישראל** (תשי"ד ותשי"ח) **ובפני מנחם** (תשנ"ד עמ' קסג) הובא **מהאמרי אמת זי"ע** דמ"ש 'ומלאכים יחפזון' קאי על המלאכים שנברא ממעשי בני אדם (וע"י אילנא דחיי בפרשתן) [ושהמלאכים תלויים במעשי האדם מבואר רבות בספה"ק, וע"י חת"ס עמ' קלט ד"ה והנה, וע"ע אוה"ח הק' פסוק יד]].

אין להתייאש מלנסות שוב

ויאמר הן עוד היום גדול וגו' השקו הצאן (כט, ז). וקשה, הלא ראה האבן גדולה על פי הבאר. ואם כי הוא היה גבור, היה לו להבין כי לא יוכלו לגול האבן. ונראה מזה, כי הצדיק שאינו מחשיב הבלי העולם, לכן אין השוא עומד בפניו והשקר בורח מלפניו.

אמנם גם מי שאינו בדרגא זו, וההסתר נראה בעיניו כמציאות המהווה מניעה, גם עליו יש תביעה, כי **עליו לנסות** עכ"פ **ולעשות את שלו.** אך **אולי כבר ניסו** ולא עלתה בידם, ומה הטענה עליהם, **אלא שבכל יום ובכל שעה צריכים לנסות מחדש.** וכשאדם עושה מצדו כל מה שיכול, אזי הקב"ה עוזרו, ולקֵל גומר עלי. וכמו שאמרו חז"ל (שהש"ר א, ד קה"ר א, א) על רבי חנינא בן דוסא שהכין האבן להעלותו לירושלים אף שלא היה נראה שבכוחו להעלותו, וזכה לסיוע ממרום. ובוודאי **בהתגברות על היצר הרע** הנקרא 'אבן' (ב"ר ע, ח וסוכה נב.), **אין שום מקום להתייאש** ולשבת בחיבוק ידים.

[ע"פ **שפת אמת** תרל"ט ד"ה בפסוק הן, **אמרי אמת** תרע"ה ד"ה השקו, **לקוטי יהודה**, ופעמים רבות **בבית ישראל** וע"פ רשימות השומעים. - וראה אמרות רבותינו זי"ע על 'ותשלח את אמתה' בבנאו"ד פר' שמות תשפ"א עמ' א. וראה מאמר **הרה"ק מקאצק זי"ע** בנפלאות חדשות סדר היום הקצר ד"ה וקודם - ומשם הובא בשש"ק עבדות ה' אות מג ובבית קאצק עמ' סג].

שמחה פורצת כל הגבולות

ויאהב גם את רחל מלאה (כט, ל), על פי פירוש הפסוק (תהלים ק, ב) 'עבדו את ה' בשמחה', 'תחת אשר לא עבדת את ה' אלקיך בשמחה' (תבא כח, מז), זה כלל גדול בתורה, כי **השמחה** מורה שאוהב את הדבר הזה הרבה, וזה **עליונה שבמדריגות, יותר מבכיה**, כי להבכיה פתוח השער, כמו שאמרו חכמינו ז"ל (ב"מ נט.) שערי דמעות לא נגעלו, אך **השמחה משבר כל הדלתות והמחיצה והגודא** [=והכתלים]. וידוע מאמר רבותינו ז"ל (תנחומא ד) 'עיני לאה רכות' (כט, יז) - שבכתה לפני הש"י שלא תפול בגורלו של עשו, וזה ויאהב גם את רחל מלאה.

[**הרה"ק רבי משה לייב מסאסוב זי"ע.** ומובא **שהבעש"ט זי"ע** אמר להמאור עינים זי"ע: אברך אם תגיד לי איזה חילוק יש מתיקון לאה לתיקון רחל אז אתן לך רשות ליסע עמדי, מיד השיב **המאור עינים זי"ע:** הנה **מה שפעלה לאה בבכיה פעלה רחל זאת בשמחה**, ותיכף לקחו עמו על העגלה (ע"י ילקוט מאורי אור ערך שמחה עמ' תכד), וע"י עירין קדישין בפרשתן עה"פ ועיני לאה רכות].

לכבוד אבינו היקר הרבני הנכבד
הרה"ח ר' **שלמה חנוך אברמצ'יק** שליט"א
לאורך ימים ושנים טובות
בבריות גופא ונהורא מעליא
נחת מכל יוצ"ח והצלחה בכל מעשי ידיו
מאת בניו והתנין

לעילוי נשמת האשה החשובה
מרת **יהודית רוטטנר** ע"ה
בת הרה"ח ר' **אפרים פישל** ז"ל - מילדי טהרן
רבות בשנים מסרה נפשה
בחינוך ילדי ישראל בבורו פארק
נלב"ע כ"ט מר חשוון תשפ"ג

ברכת מזל טוב לידיד נפשי
אהוב לשמים ואהוב לבריות
מסור בלב ונפש לעזרת אחינו בני ישראל
הרה"ח ר' **יעקב יעקובוביץ** שליט"א
לרגל נישואי בנו החתן המופלג **אלישע ניסאל** הי"ו
יזכה לראות דורות ישרים ומבורכים
ידידך מוקירך, זאב (ווילי) בעער

כנישתא הדא בתיובתא

להקדים יראת שמים לפני שעת הנסיון

איתא בגמרא (נדרים לב:) על הפסוק (קהלת ט, יד-טו) 'עיר קטנה ואנשים בה מעט ובא אליה מלך גדול וסָבַב אותה ובנה עליה מצודים גדולים, ומצא בה איש מסכן חכם ומלט הוא את העיר בחכמתו ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא' - 'עיר קטנה - זה הגוף, ואנשים בה מעט - אלו אברים, ובא אליה מלך גדול וסבב אותה - זה יצר הרע [שמסבב את האדם עם אלף עינים, דהיינו עם אלף צבעים כוזבים המפתים ומושכים להבלי עולם הזה], ובנה עליה מצודים וחרמים - אלו עונות, ומצא בה איש מסכן וחכם - זה יצר טוב, ומלט הוא את העיר בחכמתו - זו תשובה ומעשים טובים, ואדם לא זכר את האיש המסכן ההוא - דבשעת יצר הרע לית דמדכר ליה ליצר טוב'.

ויש להעמיק ולדקדק בדברי הגמרא 'דבשעת יצר הרע לית דמדכר ליה ליצר טוב', שעיקר הדגוש הוא **'דבשעת'** יצר הרע לית דמדכר ליה ליצר טב, כי אם האדם ממתין עד בוא שעת הנסיון לא יעלה בידו להתגבר על היצר, אלא העצה והחכמה הוא **לחגור את עצמו ביראה לפני בוא הנסיון**, שידע האדם בבירור דברי החובות הלבבות (שער יחוד המעשה פ"ה) 'אתה ישן לו, והוא ער לך', שהיצר הרע אורב לנו, ומתוך ידיעה זו יהיה מוכן עם יראת שמים בללבו לעת שיעמידו בנסיון. ואכן **הרה"ק רבי ר' בונם מפרשיסחא זי"ע** אמר שצריך כל אדם לדמות בדעתו תמיד, כאילו היצר עומד עליו עם גרזן מונף מוכן בכל רגע להתיז את ראשו מעליו ולהורגו (ראה שש"ק יצה"ר אות כו), אבל מסתמא בדורנו החלש לא יוכלו להחזיק מעמד לחיות מתוך הרגשה זו - מרוב מתח ואי רגעון, אבל **על כל פנים מוטל על כל אחד ואחד לדעת** אז ער עקזעסטריט - **שהיצר הרע קיים**, ועל מלחמת ונסיונות היצר צריך לבקש 'ויציל נפשותינו מן השעות הרעות', ולהיות מוכן ועומד עם יראת שמים כדי לנצחו.

וביד כל איש ישראל להיות מוכן ועומד לנצח את היצר, כי מעולם לא כפו אדם מלעילא לחטוא, וביד האדם להתגבר על יצרו בעזר וסיוע תמידית מהבורא ית"ש, כי אכן הקב"ה ברא את היצר הרע, ואף אומר 'אשר הרעותי' (מיכה ד, ו) - אני בראתי את יצר הרע המחטיאם וגרמתי להם כל זאת, ואמרו חז"ל (סוכה נב:) שהקב"ה מתחרט על בריאת היצר, אבל באמת אצל הקב"ה לא שייך חרטה כלל, אלא בזה גופא טמון הכח שניתן מנגד להתגבר עליו, **שאף שברא היצר הרע ונתן לו הכח להחטיא, אבל הקב"ה החליש כחו, ואצל בו"ד הרי זה כחרטה**, וזה הסיוע שניתן לאדם שאמרו חז"ל (סוכה נב: קידושין ל:) 'אלמלא הקב"ה עוזרו אינו יכול לו'. ו'עשוי' הוא לשון עשוי (עי' רש"י ומפרשים כה, כה), דהיינו שההתסכלות והמבט של עשו על היצר הרע שהוא דבר שכבר עשוי, ואינו ניתן לשנותו ולהתגבר עליו, אבל אנו בני ישראל יודעים שאמנם הקב"ה ברא את היצר הרע, אבל מסייע בעד החפץ להתגבר עליו שיוכל ללחום עמו ולעמוד בנסיון.

והנה בכל יום בתפלת שחרית אנו אומרים פרק 'איזהו מקומן', ובבית יוסף (או"ח סי' נ) מביא בשם הרא"ה (ברכות לב.) לפי שאין בכל אותו פרק מחלוקת והיא משנה ברורה למשה מסיני (עי' ריטב"א ע"ז יט.). וע"ד העבודה י"ל להיפך, **שבהאי פירקא מודגש המחלוקת הגדולה - בין היצר טוב להיצר הרע**, שהרי במשנה הראשונה שנינו 'קדשי קדשים שחיטתן בצפון, פר ושעיר של יום הכפורים שחיטתן בצפון', האדם הגדול ביותר שנכנס למקום הקדוש ביותר ביום הקדוש ביותר, ובמשנה השניה שנינו 'שעירים הנשרפים שחיטתן בצפון' - כשכל הציבור נכשלו בעבירה חמורה של עבודה זרה, וירדו לשפל המדרגות. אבל כך הוא הדרך בעבודת ה', שלעולם יש עליות וירידות, אבל שניהם הם 'קדשי קדשים שחיטתן בצפון' - שלעולם נלחמים עם היצר הרע הנקרא 'צפוני', ולכן אומרים פרק זה בכל יום - להורות וללמד כי כל העתות שוות להתגבר על היצר הרע בעזרתו ית"ש.

(מתוך ס"ג תולדות תשפ"ג מאמר א)

לזכות הרה"ח ר' **קלמן הלר** שליט"א והרה"ח ר' **מנדל ורדיגר** שליט"א

מילי דפרשתא

קיום ציווי עשו בנטילת ממונו של יעקב

ברש"י (כט, יא) הביא מחז"ל **'שרדף אליפז בן עשו במצות אביו אחריו להורגו והשיגו, ולפי שגדל אליפז בחיקו של יצחק משך ידו, א"ל מה אעשה לציווי של אבא, אמר לו יעקב טול מה שבידי והעני חשוב כמת'**. וצ"ב, דאם אליפז חשש מציוויו של אבא - משום שמשפחת עשו היו מקפידים על כיבוד אב ביותר, א"כ מהו הפתרון שמציע יעקב שיטלו ממונו, הרי ודאי לא כן כוונת עשו, וכי ס"ד ששלמה שנצטווה מאביו דוד להרוג את שמעי, יקיַים ציוויו של דוד בנטילת כל ממונו. ושמא י"ל דמכיון שפעם הדרכים היו מלאות בסכנות, וע"י שישאר יעקב בלא כלום - מסתבר שיֵהָרֵג ע"ז בדרך, ושפיר יתקיים ציווי עשו, ובאמת יעקב הוצרך לבקש לחם לאכול ובגד ללבוש וגו'.

עוד י"ל דאליפז לא חשש מצד מצות כיבוד אב, דבלא"ה אין חל כשמְצַוֶה לעבור עבירות (ב"מ לב.), והריגה היא משבע מצוות שנצטוו עליה בני נח [ועוד דעשו נחשב ישראל מומר כדאיתא בגמרא (קדושין יח.), ומצַוֶה בכל המצוות], רק כדכתיב 'ולאום מלאום יאמץ' - 'כשזה קם זה נופל', ועשו היה מרגיש כל פעם אם הוא בהתרוממות ויעקב בירידה או להיפך, וכשנטל יעקב הברכות נעשה יעקב בהתרוממות ועשו בירידה, ועשו רצה להרוג את יעקב כדי לְהַפֵּךְ את המצב, ואם אליפז לא היה עושה כלום, היה עשו חש שיעקב נותר כשידו על העליונה, ואליפז חשש לשוב אל עשו הואיל וְיֵדַע עשו שלא קיים את דבריו, ונתן לו יעקב עצה ליטול ממונו, ושפיר חשיב זה שניצח עשו את יעקב, וירגיש עשו שידו על העליונה ויעקב בירידה, ועי"ז לא יֵדע שנותר יעקב לחיות.

(רשימות השומעים ויצא תשע"ב)

מילי דאורייתא

בהא דהועיל נדר יעקב בדבר שלא בא לעולם

וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך (כח, כב), **אנכי הקֵל בית קֵל אשר משחת שם מצבה אשר נדרת לי שם נדר וגו'** (לא, יג). כתב **הרמב"ם** (פ"ו מהל' ערכין ה"א-ה"ג) יראה לי שאע"פ שאין אדם מקדיש דבר שלא בא לעולם, אם אמר הרי עלי להקדישו הרי זה חייב להקדישו כשיבא לעולם משום נדרו וכו', ראיה לדבר זה, מה שאמר יעקב אבינו 'וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך', ונאמר 'אשר נדרת לי שם נדר'.

ונודע בשערים קושיית **האחרונים** אמאי הרמב"ם מוכיח **מיעקב אבינו שהוא קודם מתן תורה** [ויש נידון אי למדין מקודם מתן תורה, עי' ירושלמי מו"ק פ"ג ה"ה, שדי חמד כללים א אות שכא ופאה"ש סי' קלה סק"י, בית האוצר כלל א סק"ד וכלל צט. ועוד], הו"ל להוכיח ממקרא מלא דפרשת חקת (כא, ב) 'וידר ישראל נדר וגו' אם תתן את העם הזה בידי והחרמתי את עריהם', דמזה **מוכח שאף אחר מתן תורה שייך לידור אף בדשלב"ל**. וגם **רבוה"ק זי"ע** האריכו בקושיא זו, וכבר אמרנו כמה דרכים בזה (עי' פר' חקת תשע"ג - עבד"ד ח"ב עמ' קצא-קצג, והובא בבנאו"ד לפר' חקת תש"פ).

וי"ל עוד ע"פ מה שכתב **החתם סופר** (שו"ת יו"ד סי' רמג) שהרמב"ם הוצרך להביא גם הפסוק שהקב"ה אמר 'אשר נדרת לי שם נדר', דבלי זה לא היה אפשר להוכיח דאכן מהני התחייבות על דשלב"ל, דדלמא יעקב אכן אמר כן אבל באמת אין לו דין נדר, ורק ממה שאמר הקב"ה 'אשר נדרת לי שם נדר' מוכח דהנדר חל ועליו לקיימו. ומהאי טעמא לא הביא הרמב"ם ראיה מהפסוק 'וידר ישראל נדר' כי **אולי אין לזה תוקף של נדר**, אלא הם הבטיחו להקב"ה כן והתפללו שבזכות כן ינצחו במלחמה.

***

והנה לפי הדעה (עי' סמ"ע חו"מ סי' רג סק"י"ט) דמוכר דשלב"ל עם דשב"ל **חל המקח בשניהם**, משום שכשגומר דעתו על דבר שבעולם, אפשר לצרף שיגמור דעתו גם על דבר שלא בא לעולם. יש לתרץ מה שלא הוכיח הרמב"ם מהפסוק בפרשת חקת, דהנה **בפנים יפות** (חקת שם) כתב **שארץ ישראל הוי דבר שבא לעולם** מכיון שהיא מוחזקת להם מאבותיהם, וכיון שהועיל החרם על הקרקעות, לכן הועיל גם החרמתם על כל הנכסים אף שהם דשלב"ל [ובפנים יפות דן לאידך דעה שמבטל המקח בשניהם, עי"ש]. וא"כ ליכא ראיה מכאן דמועיל נדר על דבר שלא בא לעולם לבדו.

אך דברי הפנים יפות צ"ע, חדא, דאף דגוף הקרקע מוחזק מאבותיהם, אבל לכאורה אינו בכלל החרם, כי 'ויחרם אתהם' (חקת כא, ג) קאי **על אנשים** שהם בהריגה כמ"ש רש"י, ו'ערים' הכוונה על **הנכסים שלהם**, וזה דשלב"ל [ואולי י"ל דגם הבתים והאילנות מוחזקים ושייכים לישראל כדין בונה ונוטע בשדה חבירו (עי' באר יצחק יו"ד סי ל)]. ועוד קשה, דנהי דהוי של ישראל, אבל **אינו יכול להוציאו בדיינים**, ובכה"ג גם בקרקע אי אפשר להקדיש דבר שאינו ברשותו (עי' ב"מ ז.) [ואולי י"ל ע"פ מש"כ **בהגהות ברוך טעם** (לפני יהושע גיטין לח). שכשאינו יכול להוציאו מחמת אלמות המחזיק, ליכא חסרון דאינו יכול להוציאו בדיינים].

אמנם א"א לומר דהרמב"ם לא הביא מנדר של בני ישראל משום דשם מהני כיון דצירף דבר שלב"ל עם דבר שב"ל, דא"כ גם בנדר דיעקב י"ל דמהאי טעמא הועיל הנדר, וכמ"ש בספר **קהלת יעקב לרבי יעקב אלבעלי** מחכמי הספרדים (דרוש ה) דכיון **שהמצבה הוא דבר שכבר בא לעולם**, מכח זה יכול לנדור 'וכל אשר תתן לי עשר אעשרנו לך' גם על דבר שלא בא לעולם, ומדויק גם בלשון הפסוק 'אנכי הקֵל בית קֵל אשר משחת שם מצבה אשר נדרת לי שם נדר', דמשום משחת שם מצבה שהוא דשב"ל לכן חל גם הנדר על כל אשר ניתן לו.

***

ובשואל ומשיב (תליתאה ח"ב סי' קסג) הקשה דלכאורה לדברי **הריב"ש** (סי' שכח) שכתב דהא דהועילה מכירת הבכורה של עשו ליעקב, אע"ג דהבכורה היא דבר שלא בא לעולם, משום **דקודם מתן תורה היה מהני קנין אף בדבר שלא בא לעולם**, אין ראיה מיעקב דמשום נדר חייב לקיים גם בדשלב"ל, דהלא יעקב קודם מתן תורה היה, ואז לא היה נוהג כלל הך דינא דדשלב"ל [וע' מהרי"ט אלגזי בספרו קדושת יו"ט סי' ו, וכלי חמדה אות ב]. ואין כאן קושיא גמורה, כי גברא אגברא קארמית, הלא הריב"ש היה מראשוני האחרונים, ובאותה תשובה חולק ע"ד הרא"ש, ויתכן שחולק ע"ד הרמב"ם.

אמנם לענ"ד המעיין בדברי הריב"ש יראה **דמעולם לא התכוון לומר כלל חדש דלפני מתן תורה אדם מקנה דשלב"ל, אלא** נתכוון לומר שקודם מתן תורה **לא היו נוהגים כלל על פי דיני התורה**, ובאמת מכירת הבכורה לא היתה לפי כללי דיני קנינים של התורה, ולכן אי אפשר להקשות מהאי כלל דאין אדם מקנה דשלב"ל. והגם שיעקב נהג ע"פ תורה, מ"מ י"ל ע"פ דברי **רבי שלמה איגר** (ס' העיקרים ראש עיקר אין אין אדם מקנה דשא"ש, ושו"ת חו"מ סי' טו ד"ה ועל יסוד) **דקנין בדשלב"ל הוי חסרון רק במקנה** ולא בקונה, וכיון שעשו הוא המקנה ואצלו אין חסרון, לכן נקנה ליעקב [ויש בזה חידוש שבקנין שלא ע"פ תורה, בחלק המקנה **נגהג כפי שאצל המקנה**, אף שהקונה נוהג ע"פ קיניי תורה שבהם נוהג הכלל דאינו מקנה דשלב"ל], וכל זה במכירה שנעשתה בין יעקב לעשו. אבל יעקב לעצמו שקיים כל התורה כולה, בוודאי נדר על פי דיני התורה, ושפיר הביא הרמב"ם ראיה מנדרו של יעקב אבינו.

(מתוך הנאמר: פר' חקת תשפ"א ס"ג מאמר ב - עבד"ד עמ' רלד, ליל ששי פר' תולדות תשפ"ב בלייקוד, ופר' ויצא תשפ"ב ס"ג מאמר ג)

ברכת מזל טוב לימוחותני הנכבד
הרה"ח ר' **מרדכי יהודה הלוי קליין** שליט"א
ולבנו החתן המופלג **מאיר אלעזר הלוי** שיחי'
מאחל מריחוק מקום ומקירוב הלב
ישראל אריה אלטר

ברכת מזל טוב
למורינו ורבינו שליט"א
לרגל השמחה במעונו בלידת נכדתו שתחי'
בת לבנו מוה"ר **יהודה אריה ליב** שליט"א
עוד יגובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו
חיים אליעזר דוד בן מירל רבקה איצקוביץ

ברכת מזל טוב לידידי היקר והנכבד
הרה"ח ר' **מרדכי יהודה הלוי קליין** שליט"א
לרגל נישואי בנו החתן המופלג **מאיר אלעזר** הי"ו
עב"ג בת הרה"ג ר' **ישראל אריה אלטר** שליט"א
יזכה לראות דורות ישרים ומבורכים
מאת ידידו, שלמה חנוך אברמצ'יק

ברכת מזל טוב
למורינו ורבינו שליט"א
לרגל הולדת נכדתו שתחי'
בת לבנו מורינו ר' **יהודה אריה ליב אלתר** שליט"א
יזכה לרוות נחת מכל יוצ"ח
מאחל בקידה
מרדכי צבי שפירא

אמרי דשא

לזכות הרה"ח ר' **יוסף שטרייכר** שליט"א

העיסוק בעוה"ז מבלי לידבק בו

ויגש יעקב ויגל את האבן מעל פי הבאר (כט, י), ופירש רש"י מחז"ל (ב"ר ע, יב) 'כאדם שמעביר את הפקק מעל פי צלוחית, **להודיעך שכוחו גדול**'. ובוודאי **טמון בזה תוכן פנימי** מעבר לכוח הגשמי של יעקב אבינו, שהרי מזכירים זאת לזכות בתפלת גשם 'יִחַד לב וְגָל אבן מפי באר מים'.

וי"ל דאיתא בגמרא (סנהדרין כח:) **שמחותנים מותרים להעיד זה על זה** - 'ולא דמו להדדי אלא כי אכלא לדנא' ופירש רש"י 'כמגופה שאינה דומה לחבית', דהינו הגם שחבית ללא מגופה הוא מגולה, ויכול להיכנס בתוכה דברים אחרים לקלקל את היין, ועל ידי הצירוף של הפקק עם החבית היין נשמר, מ"מ החבית והפקק הם דברים נפרדים, ולכן אין למחותנים קשר של קורבה הפוסל לעדות [ואף שבצירוף שניהם נבנה הבית, מ"מ שייכותם הוא כמו שפירש המאירי (סנהדרין שם) שקישור המחותנים אינו הרכבה טבעית אלא הרכבה שכנית כמגופת החבית לחבית (עי' מכות ג:), וכן כתב הצפנת פענח (מכות שם)]. וזה מה שמרומז כאן לפני שיעקב אבינו ע"ה הלך לבית לבן הארמי, **שהחיבור שלו לא היה חיבור ממש**, אלא כמגופה שעל גבי חבית. כי היה לו את הכח להיות בבית לבן כ"ב שנים ולומר אח"כ 'עם לבן גרתי ותרי"ג מצוות שמרתי' **ללא שנדבק בשמץ של רע שהיה בבית לבן**. וזה הרבותא שמזכירים בתפלת גשם 'יִחַד לב וְגָל אבן מפי באר מים'.

ומעשה אבות סימן לבנים, שיש בכוח בני ישראל בכל הדורות בבואם לעסוק בעניני עוה"ז מבלי שידבק בהם גשמיות, אכן החומר והגוף מבקשים למנוע מהנשמה החפיצה להתרחק מעניני עולם הזה, אבל **על כל אחד לשים לב שהשייכות שלו לעולם הזה תהיה רק כשייכות של פקק וחבית.**

(מתוך ס"ג ויצא תשפ"ב מאמר א)

מעלת בני ישראל על המלאכים

והנה מלאכי אלקים עולים ויורדים בו (כח, יב), איתא בגמרא (חולין צא:) 'תנא עולין ומסתכלין בדיוקנו של מעלה **ויורדין ומסתכלין בדיוקנו של מטה בעו לסכוניה** [רצו להזיקו]', ופירש רש"י **מחמת קנאה**. ויש להבין, דמשמע שלא נתקנאו כשעולין ומסתכלין בדיוקנו של מעלה - דהיינו בפני אדם שבמרכבה דהיינו שופרא דיעקב החקוקה למעלה בכסא הכבוד (עי' רש"י שם), וטעמא בעי, אמאי לא נתקנאו כשראו שילוד אשה הגיע למדרגה גבוהה שחקוק במרכבה, ודייקא **בהסתכלותם בדיוקנו של מטה בעו לסכוניה.**

אכן הטעם בזה דמבואר **בספה"ק** המעלה המיוחדת שבעבודת בני אדם לעומת עבודת המלאכים, שמלאכי מעלה אינם מורכבים אלא מקדושה, ומוכנים ומזומנים לעשות רצון ה' בלי שום מניעה. אמנם האדם באשר הוא קרוץ מחומר הוא אחוז בסבך המניעות העצומות הסובבים אותו בכל עת, ולכן על אף שבוודאי מעשי המלאכים זכים ונקיים יותר ממעשי בני אדם, אך לענין התאמצות בעבודת ה' וההתגברות על היצה"ר, בזאת מעשי בני אדם יותר מעולים, ולכן דייקא כשהמלאכים ירדו והסתכלו בדיוקנו של מטה, ראו והבינו את עבודת בני ישראל בהתגברותם על החומריות, **שדמות יעקב דלמטה - 'פני אדם' הוא טפי מלמעלה, בזה נתקנאו, שהרי לעבודה זו אין למלאכים שייכות כלל.**

(ס"ג וירא תשע"ב - עבד"ד ח"א עמ' תכ, עי"ש באורך)

רביבי דשא

פעולת היצר להטריד ולבלבל

וַתַּחֲלֹף את מַשְׂכֻּרְתִּי עשרת מונים (לא, מא), **יש להתפלא על לבן** מה זה היה לו להחליף את משכרתו של יעקב, אם לא רצה שירויח היה ללבן די עצות שלא לעמוד בדיבורו, וגם מסתברא מכיון שלבן ידע ש'יברכני ה' בגללך' (ל, כז) א"כ בהצלחת יעקב תלוי הצלחת עצמו.

אלא אכן עיקר מטרת לבן לא היה המניעת ריוח, אלא להטרידו ולבלבלו, וזה הוא עיקר הסתת היצר, לאו דווקא העיסוק בגשמיות, אלא **הטרדה והבלבול מבלי שתהא לאדם ישוב הדעת** (ועי' תפארת שלמה בפרשתן ד"ה צא ולמד).

(מתוך ס"ג ויצא תשפ"ב מאמר א)

יומא דהילולא

הגה"ק רבי פינחס מנחם אלעזר יוסטמן מפילץ זי"ע

בעמה"ס שפתי צדיק

י' כסלו

ויעמוד פינחס ויפלל

בהלוייתו [י"ב כסלו תרפ"א בצנסטחוב] אמר עליו **רבינו האמרי אמת זי"ע** בין השאר '**שהיה מתפלל ונענה**', ועוד בחיים חיותו אמר פעם לנכדו ר' בנימין אליעזר יוסטמן הי"ד 'זקנך, מה שהוא רוצה ממלאים חפצו מן השמים' [=וואס עהר וויל טוט מען איהם פון הימעל צוליעב].

(ראש גולת אריאל ח"ב עמ' שפז. ובהקדמת בנו הרה"ק רבי חנוך גד מפילץ זצ"ל לספר שפתי צדיק כמו שבחיי חיותו שפך תפילות בעושר, כן גם עתה יתעוררו תפילותיו. וראה הפני מנחם ח"א עמ' רסג)

תפלה בכוח האבות

הגיד **אא"ז מו"ר ז"ל [החידושי הרי"מ זי"ע]** בשם **הרה"ק מפרשיסחא זצ"ל** שמשום זה נקרא תפלה בלשון דאווינין היינו דאבינן, שהאבות הקדושים נתנו כח בתפלה שבם יוכל כל אדם למצוא מקומו וכל מבוקשיו, וממילא **אין לילך בדמיונות של עצלות שאין ראוי עדיין להתפלל, כי אין מתפלל בכח עצמו רק בכח אבותינו הקדושים**, והשי"ת הבטיח לו (כח, טו) 'והנה אנכי עמך' - הוא כח התורה שתהיה עמו תמיד, 'ושמרתיך בכל' וגו' (שם) - כי איתא **ברמב"ן ז"ל** על הפסוק (חיי שרה כד, א) וה' ברך את אברהם בכל, שיש ענין דביקות נפלא אשר נקרא רב חסד, ובזאת המדה נתברך אברהם אבינו ע"ה שהיה מלא חסד והוא בחינת 'כל', והבטיח לו כאן שמדה זאת תלך עמו, 'והשיבותיך אל האדמה' (שם) - היינו שאף חלק האדמה תתעלה גם כן, **ועיקר שלא לייאש את עצמו גם היום בגלות.**

(שפתי צדיק בפרשתן אות ג)

תפלה בשפלות וענוה

ויפגע במקום וגו' (כח, יא). על פי דברי **אא"ז מו"ר ז"ל [החידושי הרי"מ זי"ע]** שעיקר תפילת ערבית ניתקן על החשכות והגלות וזה הי' תיקון יעקב אבינו ע"ה, שאברהם אבינו ע"ה היה לו מקום קבוע להתפלל כמו שכתוב (וירא יט, כז) 'אל המקום אשר עמד שם' ואין עמידה אלא תפלה, וכדאיתא (ברכות ו:) הקובע מקום לתפילתו אלקי אברהם בעזרו, וקביעות המקום י"ל שהיא השפלות והעניוות, ונפשי כעפר לכל תהיה - שהיא כל התפלה, שאף אם אין ביכולתו להעמיד עצמו בישוב הדעת ממחשבות זרות, **על כל פנים יראה שיהיה בשפלות ועניות בעת התפלה**, וזהו הקביעות מקום, כי אצל הגאות איתא (סוטה ה.) אין אני והוא יכולין לדור, ואצל עניות כתיב (ישעיה נז, טו) אשכון את דכא, וגורם השראת השכינה, וזהו הקביעות מקום, שהקב"ה נקרא מקומו של עולם.

אבל יעקב אבינו ע"ה רצה לתקן על עת הגלות והחשכות גם כן עבור **כל איש ישראל באיזהו מדריגה שיהיה**, אפילו בדורות השפלים מאוד, כמו שאיתא במדרש (ב"ר ע, ד) 'אם יהיה אלקים עמדי ושמרני' (כח, כ) מלשון הרע וג"ע וע"ז ושפ"ד ד' עבירות החמורות, ובודאי לא היה זה עבור עצמו, רק עבור דורות השפלים שיעמדו אפילו במצב הזה, גם כן יהי' להם תיקון ויוכל למצוא לו מקום, לזה לא היה לו מקום קבוע, ואף על פי כן כתיב בו 'ויפגע במקום', במקום הידוע שנעקר הר המוריה ובא לכאן, שעל ידי הרצון והתשוקה מצא מקום הקדושה.

(שפתי צדיק בפרשתן אות ג)

אין להתייאש מתפלה

ועיני לאה רכות (כט, יז). וברש"י בשם הגמרא (ב"ב קכג.) והמדרש (ב"ר ע, טז ותנחומא ד) שכך היו התנאים, הגדולה להגדול והקטנה לקטן, והיתה בוכה כו'. **יש לפרש לשון 'רכות' לשבח** מלשון רך וטוב, והלימוד בזה **שלעולם אל ימנע אדם מן התפלה**, אף שכבר התפלל פעם ושתים כו' ולא נענה, אף על פי כן יחזור ויתפלל ולא ימנע מן התפלה, שכאן משמע שכבר נגזר עליה כן לעלות בגורלו של עשו הרשע, והיא אף על פי כן **על ידי רוב התפלה והדמעות זכתה להפוך את הגזירה**, ולעלות בגורלו של צדיק, וכדאיתא במדרש (ב"ר שם) קשה התפלה שבטלה הגזירה כו', **וזהו שבח לעינים.**

(שפתי צדיק בפרשתן אות לא)

זריזות לתפלה

כשלמדנו אצל **זקיני הק' מו"ר ז"ל [החידושי הרי"מ זי"ע]** נתן לנו בבוקר בערך בשעה שש וחצי מעט לעקח [עוגה], שרצה לדעת אם התפללנו. פעם אחת באנו לפניו ללמוד ליל ט"ו באב אחר מנחה, שאל התפללתם ערבית, הלא הזהרתי אתכם כמה פעמים **כשיגיע זמן מצוה תעשו בזריזות ולא לְאַחֵר**, ע"כ. ומי שנחוץ לפרנסתו להשכים טרם תפילת ציבור, יקנוס עצמו לכיס צדקה מטבע כפי יכולתו.

(שפתי צדיק צוואה ו)

הזכות לעמוד בתפלה

ב"ה ג' בשבט יתרו רמט גור

לידי"נ הגביר החסיד הנדיב מה' מנלי נ"י

ומדי דברי בך, אבקשך נא תתפלל בכל בוקר עם המנין של ר' ישעי' נ"י, כידוע מאמר הזוה"ק פ' בא (לג:) לא יתרשם בר נש בלחודי ולא יקטרגון עלי' כו', ומי לנו גדול ממרן הק' שליט"א [השפת אמת זי"ע] לא יחסר יום א' שלא יתפלל על כל פנים תפלה אחת בצבור, כי תפלה אחר הזמן או ביחידות היא רק עבור מי שתפלתו בוקע חלונות הרקיע, אבל לפשוט כערכינו מה טוב להיכלל בין הציבור, ובפרט לבל לעסוק במשא ומתן ח"ו קודם כבוד שמים, ואם היית שומע **כמה גער בנו זקיני הק' ז"ל** במרן שליט"א ובי כשקרה לנו פעם אחת לְאַחֵר התפלה אחר הזמן, צווח עלינו למה תכזבו וכי לא יכולתם להתפלל מקודם הלא כמה פעמים הזהרתי אתכם **כשיגיע זמן חיוב לשרת לפני הי"ת יהיה בעיניכם זכיה רבה שזכיתם להירשה להתפלל לפניו ית'.**

כחפץ ידידך עוז מוכיחך מאהבה מוסתרת מצפה לבשו"ט

פינחס מנחם

(קובץ תורני שפתי צדיק (חצור תשמ"ט) עמ' קנח)

הדאגה לדורות המאוחרים

איתא במדרש (תנחומא ב) אמר הקב"ה ליעקב אם אתה עולה אין לך ירידה ולא האמין ולא עלה, והקשה **בשפתי צדיק** וכי יעלה על הדעת שיעקב אבינו לא האמין, **הלב שמחה זי"ע אמר לי פעם שעלי לתרץ את קושיתו של השפתי צדיק ז"ל שהרי אני קרוי על שמו**, ויתכן לומר שמה שלא האמין היתה כוונתו לדורות המאוחרים, שראה שיהיו כאלו שיפקפקו באמונה ורצה לפעול שגם להם תהיה תקנה ויהיו יכולים לחזור, ולכן נשאר למטה ולא עלה.

(פני מנחם מוצש"ק ויצא תשנ"ה י' כסלו, עמ' קעב)

ברכת מזל טוב לידידי היקר והנכבד
הרה"ח ר' **מרדכי יהודה הלוי קליין** שליט"א
לרגל נישואי בנו החתן המופלג **מאיר אלעזר** הי"ו
עב"ג בת הרה"ג ר' **ישראל אריה אלטר** שליט"א
יזכה לראות דורות ישרים ומבורכים
מאת ידידו, לייבל רובין

ברכת מזל טוב למורינו ורבינו שליט"א
ולבנו ידידי היקר
הרה"ג מוה"ר **יהודה ארי' ליב אלתר** שליט"א
לרגל הולדת הבת - הנכדה שתחי'
יזכו לרוות נחת מכל יוצ"ח
מאהל בקידה, שאול יחיאל מרגליות

ברכת מזל טוב לבית לאהי גברא יקירא
רודף צדקה וחסד, מוקיר רבנן והוא גופא צורבא מרבנן
ה"ה הרה"ח ר' **מרדכי יהודה הלוי קליין** שליט"א
לרגל נישואי בנו החתן המופלג **מאיר אלעזר** הי"ו
עב"ג בתו' בת ידידנו היקר
הרה"ג מוה"ר **ישראל אריה אלטר** שליט"א
ידידך, מאיר י. קמפינסקי, ב/ אברכי הכולל בבני ברק

ברכת מזל טוב לידידנו היקר והנכבד
הרה"ח ר' **עקיבא גאלדמאן** שליט"א
בן הרבני הנגיד הנכבד הרה"ח ר' **אהרן גאלדמאן** שליט"א
לרגל אירוסי בנו הבחור המופלג **פינחס** הי"ו
עב"ג שתחי' בת ידידנו הרה"ח ר' **אהרן ברין** שליט"א
בן ידידנו הרבני הנגיד הנכבד הרה"ח ר' **יואב ברין** שליט"א

נדבת ידידנו
הרה"ח ר' **ישראל גרינפלד** שליט"א
לרגל נישואי בתו שתחי'
עב"ג החתן המופלג **שמואל אהרן הלוי מגלה** הי"ו
בן ידידנו הרה"ג ר' **שלמה נחום הלוי מגלה** שליט"א
יזכה לראות דורות ישרים ומבורכים
החתונה תתקיים אי"ה ביום ב' באולמי גוטניק

ברכת מזל טוב לידידי היקר והנכבד
תומך תורה וחסד, מוקיר רבנן ואיהו גופיה צורבא מרבנן
הרה"ח ר' **מרדכי יהודה הלוי קליין** שליט"א
לרגל נישואי בנו החתן המופלג **מאיר אלעזר** הי"ו
ולמחותנו ידיד נפשי הרה"ג מוה"ר **ישראל אריה אלטר** שליט"א
לרגל נישואי בתו שתחי'
מאת ידידכם מוקירכם, ישראל הכהן לוין

ברכת מזל טוב לידידנו הנעלה
תומך ומוקיר רבנן ואיהו גופיה צורבא מרבנן
הרה"ח ר' **מרדכי יהודה הלוי קליין** שליט"א
לרגל נישואי בנו הבחור המופלג **מאיר אלעזר** הי"ו
עב"ג בת הרה"ג מוה"ר **ישראל אריה אלטר** שליט"א
יזכה לראות דורות ישרים ומבורכים
מאת כולל "זכרון אברהם נח"

ברכת מזל טוב
למורינו ורבינו שליט"א
לרגל השמחה במעונו בלידת נכדתו שתחי'
בת לבנו מוה"ר **יהודה אריה ליב** שליט"א
עוד יגובון בשיבה דשנים ורעננים יהיו
מאהל בקידה, אהרן גאלדמאן

טללי תחיה

תפלה לעני כי יעטוף

בס"ד, ב' אד"ר תשוע"ה לפ"ק, זי"ע

בנסיון שהקב"ה מנסה אתכם, חשוב לזכור: לפני הכל ואחרי הכל, תפילה, ודווקא כשהאדם מרגיש חסר אונים ואובד עצות, אזי התפילה היא מקירות הלב, ועל תפילה כזאת אמרו שהיא כגרזן הבוקע כל השערים, תפלה לעני כי יעטוף.

והתפילה על הכל, הַחֵל מבקשת החיים, עד לדברים היותר 'קטנים': הפוגה ביסורים, טיפול באופן שלא יכאיב ולא יגרום נזק, שמירה על הילדים שלא תפגע צמיחתם והתפתחותם, ישוב הדעת הנכון, איך לעשות, מה לעשות. ותפילה בזמן כזה היא **מצווה דאורייתא** כמו תפילין ושופר וכו', לא משנה הנוסח **ולא חשובה צלילות הדעת** הנעדרת במצבים כאלו, והרי תפלה נקראת 'שפיכת הלב' - שפיכה בלי חשבון ודקדוק, ויהי רצון שיתקבלו תפלותיכם ברחמים וברצון.

עלי דשא

בעונש רחל מחמת התרפים

ב"ה, לכבוד מערכת הנפלאה בקצה תבל מליהם מתוקים מדבש ונופת צופים בנאות דשא

בבנאו"ד לפר' ויצא תשפ"ב (גליון פח) עמ' ד הובא תמיהת החי' הרי"מ זי"ע **אמאי נענשה רחל** משום שאמר יעקב אשר תמצא לא יחיה, **והרי לא נמצא.** לכאו' גדולה מזה מצינו קללת חכם אפי' בחנם, אפי' על תנאי כמו באחיתופל. ואצל יהודה אם לא אביאנו אליך, ואף שבסוף הביאו אליו נתקיים הנדוי כדאי' במכות יא:. ובמו"ק יח. כשגגה שיוצא מפי השליט. ק"ו כאן שהמכוון הי' מי שגנב התרפים ותמצא לאו דווקא ובפרט לפי פי' האוה"ח עה"פ לא יחיה כדין בן נח עיי"ש שבעצם יעקב התכוון לחזק המשפט שחייב מיתה גם בלי קללתו. ובפרדר"א (פל"ו) אי' הלשון שיעקב אמר כל מי שגנב התרפים לא יחיה. ובפרט לפי המדרש שזה גם על עוון שלא קיום הנדר ממילא הי' כאן מקום לשטן לקטרג.

בכבוד רב ושתזכו להגדיל תורה ולהאדירה,
י.מ.ל.

א"ה: מש"כ שהכוונה משום קללת חכם אפילו על תנאי, כ"כ במשך חכמה, וקדמו בפענח רזא [ועי' 'תוספות השלם בשינוי לשון]. אך הדבר צ"ע, דבכל המקומות דאמרינן קללת חכם אפילו על תנאי, איירי על אדם מסוים שהוא ייענש באם וכו', אבל כאן **למי שיתייחס** אליו הקללה, כי לא מצא התרפים. וכן מבואר סגנון הקושיא בפני מנחם עמ' קעא. ומש"כ שהמכוון למי שגנב וכו', מובא שם מהחי' הרי"מ שלא נכלל זה בדיבורו של יעקב.

• • •

בס"ד, בבנאו"ד פר' ויצא תשפ"ב (גליון פח) במדור 'תמיהות רבותינו' הובא קו' החי' הרי"מ זי"ע, ומצאתי בספר **טעמא דקרא להגרח"ק זצ"ל** שכתב לתרץ קו' זו עפ"ד המדרש (ב"ר עד, ט) תרפים לא מצא הא קיתוניות מצא, נעשו תרפים קיתוניות שלא לבייש את רחל, ולפ"ז נמצא שבאמת מצא את התרפים, רק הוא לא לא ידע, ולכן הזיק הקללה. עכ"ד.

יהודה גרין, בני ברק

א"ה: ויל"ע דלכאורה הניחא א"נ שרק **נראו** קיתוניות, אבל עדיין הוי תרפים, אזי מובן שנקרא שבאמת מצא תרפים, אך א"נ כפה"נ פשטות המדרש **שנהפכו** ממש לקיתוניות, א"כ אמאי נקרא **שמצא התרפים**. ויל"ד לענין תנאי על דבר מסוים, ונהפך הדבר למשהו אחר, האם נימא שנקרא קיום התנאי [מבלי להיכנס לדעת המתנה].

ציווי רבקה ליעקב משום כיבוד אם

בס"ד, בגליון האחרון (קכב) לפר' תולדות במדור 'תמיהות' הבאתם קושיית רבינו הפני מנחם על האוהחה"ק שכתב עה"פ ועתה בני שמע בקולי 'פי' הגם שיש בדברים אלו כגניבת דעת, עכ"ז יש לך לשמוע בקולי, פי' מלבד חיוב כיבוד אב ואם שהיא מצות עשה, גם היא נביאה וכו'. וצ"ע דאי איכא גניבת דעת מה מועיל שיש מצות עשה דכיבוד אם, הרי קי"ל אמר לו אביו לעבור על איסור אל ישמע לו (ב"מ לב.).

ונראה בכוונת האוהחה"ק, דמבואר בגמ' שם דלולא הסברא דאתה ואביך חייבים בכבודי, היה חייב לשמוע בקול אביו אף לעבור איסור ל"ת מדין עדל"ת עיי"ש, וא"כ כאן שרבקה קיבלה בנבואה שעליו לגנוב הברכות - כמבואר בתרגום, חזר הדין שחייב לשמוע בקול אמו. [ויש להדגיש שהנבואה לא נמסרה ליעקב עצמו, אלא לרבקה שתצווה ליעקב. - וביאר במשאת המלך ע"ד דברי החידו"ר כי לעשו היה זכות כיבוד אב, לכן ציותה רבקה ליעקב שישמע בקולה במס"נ, וכך יהיה לו זכות כיבוד אם].

ולפי"ז י"ל דזה ברור ליה להאוהחה"ק בשני דרכיו **שהיתר** היה מצד מצד שקיבלה כן בנבואה, אמנם **החיוב** לעשות כן ביאר בשני אופנים, הן מצד חיוב כיבוד אם, ועוד מצד החיוב לשמוע בקול נביא.

ביקרא דאורייתא, אליעזר ווייס - בית שמש

וכעין הנ"ל כתבו לתרץ הר"ר: דוד אריה אלזאס, ישראל מאיר האזנבוים, משה חיים רכניצר - חיפה.

מה שלא גילתה רבקה ליצחק מעשי עשו

בס"ד, בגליון לפרשת תולדות במדור 'להבין שמועות', הובאו דברי השפ"א ליקוטים שהנבואה שנאמר לרבקה בענין גדולת מעלת יעקב על עשו, נאמר 'לה', ושלא תגלה לאחרים. לפ"ז מתבאר ענין הרכילות שבדברי האוה"ח הק' על דרך הכתוב 'הולך רכיל מגלה סוד' [לא לטובת עשו כפשטות לשון האור החיים]. וכלול בזה שהיא תפעל לבדה לשמירתו והצלחתו של יעקב. כך נהגה לסבב אליו ברכות אביו, וכך נוהגת ביודעה [לבדה ברוה"ק - רש"י] מזימת עשו, לפעול לבדה לשמירתו ממנו.

בהערכה והערצה, ידידיה סלומון

א"ה: אכן משום כך הובאו דברי השפ"א, שבדבריו **אפשר** להסביר מה שלא גיילתה רבקה ליצחק [ולאו דוקא להעמיס כן בד' האוה"ח הק'], אלא שהערנו אם הדברים היה להם עדיין תוקף **אחרי שכבר נודע ליצחק מעלת יעקב.**

תמיהות

האם האבן שלקח יעקב היה של הקדש

ויקח את האבן אשר שם מראשותיו וישם אותה מצבה (כח, יב), והקשו (קמאי ובתראי) האיך היה מותר לעשות אבן מצבה, **הרי כלים שנשתמשו להדיוט אסורין לגבוה** (עי' זבחים קטז: מנחות כב.). וראיתי **בתשובות חתם סופר** (או"ח סי' מ) שתירץ כיון דהוי אבני מזבח של נח, ושנעקד עליו יצחק (וכמבואר בפרקי דר"א פל"ה), א"כ לא מ'בעיא אי נימא דהיה יודע שאלו האבנים הם של הקדש ושכב עליהם משום פקוח נפש, א"כ הא הקדש בשוגג מתחלל במזיד אין מתחלל (קידושין נד:), ואפילו אי לא ידע מקדושתן עד הקיצו משנתו, והו"ל שוגג, מ"מ אבני מזבח אינם מתחללין דיש בהם מועל אחר מועל (עי' ע"ז נב: וראשונים שם, ועי' מנחת חינוך מצוה מ בסופו מקומץ המנחה), וכיון שלא נתחללו מקדושתן לא נאסרו בתשמיש הדיוט, דאין אדם אוסר דבר שאינו שלו (יבמות פג:).

אמנם לענ"ד יש לעיין בזה, דאם היה בהם קדושת הגוף והיו אסורין בהנאה, **איך הניח אברהם אבינו ע"ה מכשול** להניח אותם אבנים במקום הפקר שישתמשו בהם בני אדם, והרי אנו למידין בצפורי מצורע ובשעיר המשתלח דמותרין להדיוט בהנאה משום דלא אמרה תורה שלח לתקלה (יומא סז:), וא"כ ה"נ **מוכח מזה דאברהם הניחם** במקום הפקר ולא חש שיבואו בני אדם וישתמשו באותן אבנים, **דלא נאסרו בהנאה.** ובפרט לפי מה שכתבו האחרונים (עי' מנ"ח מצוה קכז אות כג) דגם בן נח מצווה באיסורי הנאה דהקדש דהוי גזל גבוה ובן נח מוזהר על הגזל, א"כ נראה מזה דלא הקדישו האבנים כלל שיהיה קדושתן קיימת לעולם. ודברי החת"ס צ"ת.

(כלי חמדה אות א)

להבין שמועות

במה שזכו ביראת יעקב בהר המוריה

וייקץ יעקב וגו' ויירא ויאמר מה נורא וגו' (כח, טז-יז). נכתב לשבח ליעקב אבינו ע"ה, כי **איש אחר אם הי' לו חלום כזה עוד היה מתגאה**, ועליו נפל פחד ויראה, וזה סימן שהיה איש אמת. ועל ידי יראה זו זכה לבניו להיות זה מקום בית המקדש, כדכתיב בית אלקים כו', ואיתא (ב"ר סט, ז) שהראהו בנוי וחרב כו', לפי **שעיקר קיום בית המקדש היה על ידי יראה זו.** ואמר אין זה כי אם בית אלקים כו', פירוש, שאמר שאין קיום למקום זה רק על ידי יראת שמים. ולכן לפי מה שיש יראת שמים בבני ישראל מתקיים בית המקדש, כי עיקר קיום הכל יראת ה', כדכתיב (תהלים יט, י) 'טהורה עומדת לעד'. ועל ידי יראה נפתח פתח בכל מקום, כדכתיב וזה שער השמים.

(שפת אמת תרל"ד)

בלימוד והתבוננות בדבה"ק ילה"ע ולהבין כמה נקודות, ראשית מש"כ דאיש אחר היה מתגאה ממראה כזה, ועליו נפלה **פחד ויראה**, וזה סימן שהיה **איש אמת**, ולפו"ר היה נראה שההיפך מגאות היא ענוה, וא"כ זאת היא המעלה המתבררת ממעשיו, אלא דאכן יראת ה' העיקרית אינו הבאה ממחשבת התבוננות ביראה [וכמו שביאר **השפ"א** (פסח תרנ"ג ד"ה ובמורא) שהנביא מוכיח את 'ישראל 'ותהי יראתם אותי מצות אנשים מלומדה' - 'ולכאורה אין מובן לומר על יראה מצות אנשים מלומדה', דזה שייך על מצות מעשיות שנעשין ברגילות, אבל יראה בלב לא שייך רגילות. רק באמת כל **היראה שבא מתוך הבחינה ושכל**, הגם שהוא יראה באמת, אבל **אינו יראה העיקרית**'], אלא יראה נופל על האדם בידעו שפלות עצמו, וכמ"ש **הרמב"ן** באגרת לבנו 'תעלה על לבך מדת הענוה הטובה מכל הטוב, שנאמר (משלי כב, ד) עקב ענוה יראת ה', **ובעבור הענוה תעלה על לבך מדת היראה**'. וענוה אינו מדרגה ומעלה עצמית [וכפי שהטיב לבאר **ביושר דברי אמת** גנות החושבים 'שמצוה להיות עניו'], אלא **מי שאינו מסתנוור משקר דהאי עלמא וחי באמת**, הרי יראה נכוחות שהאדם 'מוכן מצד עצמו לכל חטא ועוון, רק בעזר הש"י' ניצל [כלשון השפת אמת וארא תרל"א].

ובמש"כ השפת אמת 'על ידי יראה זו זכה לבניו להיות זה מקום בית המקדש', יש להבין, הרי אאע"ה כבר אמר (וירא כב, יד) 'ה' יראה אשר יאמר היום בהר ה' יראה', ופירש רש"י 'ה' יראה - פשוטו כתרגומו ה' **יבחר ויראה** לו את המקום הזה **להשרות בו שכינתו** ולהקריב כאן קרבנות', וא"כ צריך לבאר מה ניתוסף מיראת יעקב שלא היה בבקשת אאע"ה.

עוד יש להעמיק במש"כ השפ"א שקיום הבית המקדש הוא על ידי יראה, וזה בזכות יראת יעקב, ובסיום דבריו כתב **שעל ידי יראה נפתח הפתח בכל מקום**, ואם כן צ"ב מה מעלת בית המקדש על כל מקום, גם לכאורה בכל מקום אין בו הזכות של יראת יעקב אבינו, ואיך בכל מקום מוקטר ומוגש לשמי.

(משלחן המערכת)

ברכת מזל טוב להגה"ח המפואר
הרב **מיכאל מאיר פרום** שליט"א
רב דקהילת פני מנחם אשדוד
לרגל שמחת נשואי בנו החתן הרב **שמעון** נ"י
עב"ג נכדת ידידנו העומד לימיננו
בחקר תולדות רבני אנגליא והמדינה
הרה"ח ר' **צבי פרץ ביאלסטוצקי** הי"ו מעיר בני ברק
מאת אברהם משה קראוס אבד"ק וואגאש-לונדון
בעמח"ס אוצר רבני אנגליא

ברכת מזל טוב
למורינו ורבינו שליט"א
ולבנו מוה"ר **יהודה אריה ליב אלתר** שליט"א
לרגל הולדת הבת - הנכדה תחי'
יזכו לרוות נחת מכל יוצ"ח
מאהלים בקידה,
מאיר מלניק ובניו

נדבת ידידנו העומד לימיננו בכל עת
הרבני הנגיד הנכבד
הרה"ח ר' **מנדל טייטלבוים** שליט"א
לעילוי נשמת אמו החשובה מרת **יטלא** ע"ה
בת הרה"ח ר' **אברהם פעלזשטיין** ז"ל
נלב"ע ז' כסלו תשע"ט

לעילוי נשמת אמי מורתי האשה החשובה
מרת חנה **פערעלמאן** ע"ה ב"ר **יצחק הכהן** ז"ל
נלב"ע בשם טוב י"ד כסלו תשע"ח
ולעילוי נשמת חמותי האשה החשובה
מרת **מלכה** ע"ה בת הרה"ח ר' **גדליהו זיסע** ז"ל
נלב"ע בשם טוב י"ד כסלו תשג"ז
הונצח ע"י אשת ידידינו
הרה"ח ר' **יעקב ברוך מגדלסון** שליט"א

ברכת מזל טוב
למורינו ורבינו שליט"א
לרגל הולדת נכדתו שתחי'
בת לבנו מוה"ר **יהודה ארי' ליב אלתר** שליט"א
בנאות דשא ירבינו על מי מנוחות יגהלנו
נחת מכל צאצאיו ומתלמידיו כבנין
ישראל ישעיהו בן דבורה חנה
קוזליק ומשפחתו

ברכת מזל לאחי היקר
הרב **יעקב ישראל קראוס** שליט"א
לרגל שמחת נישואי בנו משומעי לקחו של רבינו שליט"א
החתן הרב **שמואל** נ"י עב"ג שתחי'
בת הגה"צ הרב ור"מ דקהלת אוהל תורה מנשסטר שליט"א
יזכו לראות דורות ישרים ומבורכים מתוך נחת וכל טוב סלה
כעתירת וכברכת אברהם משה קראוס
אבד"ק וואגאש-לונדון

לזכר נשמת
אדמו"ר הרה"צ רבי **פינחס מנחם** זי"ע
בן הרה"צ רבי **בנימין אליעזר יוסטמאן** זצללה"ה
בעל השפתי צדיק מפיליץ
יומא דהילולא י' כסליו תרפ"א
הונצח ע"י נכדו ידידנו
הרה"ח ר' **חיים בער ברכיה יוסטמאן** שליט"א

לעילוי ולזכר נשמת
הרה"ח ר' **נחמיה**
בן ר' **שלמה אלימלך**
ווערדיגער ז"ל
נלב"ע י"ב כסלו תש"ע
ת.נ.צ.ב.ה.

יו"ל ע"י תלמידי רבינו ראש הישיבה שליט"א בן כ"ק מרן אדמו"ר הפני מנחם מגור זצוקלה"ה
© כל הזכויות שמורות למכון בנאות דשא – פקס 077-4703647 bnaosdeshe@gmail.com הארות והערות יתקבלו בברכה
ניתן להירשם לקבלת הגליון מידי שבוע • לתרומות, הנצחות ובעניני הפצה בארה"ק **052-7178350** בארה"ב **718-408-8970**
גחלי אש - שיעורים ושיחות > אר"י: 077-2277-277 > ארה"ב: 1716-229-4771 > אירופה: 44-330-390-0476
לקבלת הגליון השבועי המלא משיחות רבינו שליט"א ניתן לפנות למכון עברא דדשא טל: 03-739-5330 | מייל: droshosry@droshosry.com
ד בנאות דשא